

GRAFİK SANATLAR VE TASARIMI MÜZELERİNİN ULUSLARARASI ÖLÇEKTE İNCELENMESİ VE GİRİT TİPOGRAFİ MÜZESİ RNEğİ

Seyit Mehmet BUçUKOğLU

Dr. Öğr. Üyesi, Maltepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, seytibucukoglu@maltepe.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2421-2369

Buukoglu, Seyit Mehmet. “Grafik Sanatlar ve Tasarımı Müzelerinin Uluslararası lekte İncelenmesi ve Girit Tipografi Müzesi rneği”. idil, 72 (2020 Ağustos): s. 1245–1258. doi: 10.7816/idil-09-72-05

Z

Dünya genelinde pek çok müzenin farklı içerikler ile hayata geçtiğini, ziyaretçilerine farklı deneyimler sunduğunu, yapısal veya koleksiyona dayalı renkli ve zengin olanaklara sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu farklılıklar içerisinde grafik sanatları ve tasarımına yönelik koleksiyon oluşturmuş müzeler sayıca az olmalarına karşın, etkili ve merak uyandıran bir özelliğe de sahiptirler. Bu araştırma, grafik sanatları ve tasarımı bağlamında koleksiyona sahip uluslararası müzeleri, kuruluş tarihlerinden günümüze kadar olan süreç içinde incelemeyi, bu bağlamda kuruluş amaçları, koleksiyon çeşitlilikleri, eğitim, sergi ve farklı kültürel etkinlikleri ile gelişim süreçlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Uluslararası ölçekte grafik sanatlar ile tasarımına yönelik üretimleri ve koleksiyonları kapsayan 10 farklı müze, araştırmanın içeriğini şekillendirmekte, bu bağlamda Girit Tipografi Müzesi’nin müze ve müzecilik olgusu da, tarih, i mekn, koleksiyon, eğitim gibi alanları ile hedef kitle bağlamında değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Grafik tasarımı, Grafik sanatlar, sanat, tasarım, tipografi, müze, müzecilik, Girit, Yunanistan

Makale Bilgisi

Geliş: 11 Mayıs 2020

Düzeltme: 1 Temmuz 2020

Kabul: 21 Temmuz 2020

Giriş

Koleksiyonları sanat-bilim eserleri ile nesnelerini içeren ve bu birikimi sergileyerek halk ile paylaşan kurumlar “müze” adı ile hayat bulurlar. “Günümüzde müze terimi, sanat galerilerini, bilim ve keşif merkezlerini içine alacak biçimde oldukça gelişmiştir” (Onur, 2012: 20). Aynı zamanda müzeler, eğitim, eğlenme ve çalışma alanı olmalarının yanı sıra, “(...) sanatsal, kültürel, tarihsel veya bilimsel ürünlerin sürekli olarak sergilenmesi amacıyla yapılan ve halka açık tutulan yapılar olarak tanımlanmaktadır” (Szen vd. 1987: 168).

Müzelerin “soyut” ya da “somut” mirasın korunmasında üstlendiği rol, araştırmaya ve toplum gelişimine yönelik bellek oluştırmada da etkili bir süreci içermektedir. Bu bağlamda müzeler;

(...) fosilleşmiş kurumlar olmaktan çıkıp kendilerini devamlı yenilemelidirler. Koleksiyonlarını geliştirmeli, sergilenen eserleri zaman zaman değiştirmeli, durmadan gelişen normlar ve teknolojilere kendilerini uydurup, örnek, ilerici ve eğitici özelliklerini daima ilk sırada tutmalıdır (Gönül, 1976: 84).

Çağdaş müzelerin amaçları ve kapsamaları, aynı zamanda yöntemleri, onları konu bağlamında daha anlamlı bir hale getirerek, algılanabilir bir seviyeye yükseltir. Bu anlayış içerisinde tarihin devamlılığı, ortama bağlı ağdaş yaklaşımların olasılık ve gerekleri, mekna özgü yenilikler ve tasarımlar, müzeler için değişime yönelik zorunlulukları da beraberinde getirir. Günümüzde ortaya çıkan bu zorunlu durum, tasarıma yönelik ilke ve kavramların ağdaş müze olgusu ile uluslararası ölçekte yeniden değerlendirilmesine de katkı sağlamaktadır.

Değişen müze olgusunun günümüz dünyası içinde yeni tartışmalara kapı aralamış olması, kabul edilebilirlik ve doğruluk açısından modernizm ve postmodernizm ile ilişkilendirilmekte ve bugünkü tanımı ile bir dışavurum olarak nitelendirilmektedir. Bu düşüncenin temelinde; “(...) postmodern müze ya da yeni müze anlayışıyla birlikte kültür, iletişim, öğrenme ve kimlik arasındaki ilişkileri kavramak yatmaktadır” (Çıldır, 2015: 32).

Bu açıdan bakıldığında ilgili sürecin ilk olarak 1970’li yıllarda belirginleştiği, beraberinde de müzelerin karşılanan gereksinimlerinin ziyaretçileri olumlu yönde etkilediği gözlemlenmektedir.

Öte yandan, var olan bir yapının tamamen yenilenmesi ya da düzenlenmesi olarak işlevsellik kazanan müzeler, bugünün olanakları ve çağımızın gerektirdiği ereve de yeni bir yapı inşasına dönüşerek hayata kazandırılmaktadırlar. Geçmişin otoriter gücünün etkilediği kk bir kültür deposuna dönüşmenin ötesine geçen müzeler, yenilikçi ve ağdaş yaklaşım içinde ziyaretçileri ile diyalog kurabilmektedirler. Genel olarak, amaç ve anlayışları bakımından yoruma açık olsalar bile, müzelerin çoğunlukla geleneksel anlayışın dışına çıkararak izleyicisiyle yeni iletişim yolları geliştirdikleri görülmektedir.

(...) bugünün müzeleri geleneksel müzecilik anlayışının yanı sıra, izleyicisine ulaşmak için yeni iletişim stratejileri geliştirerek görsel kültür açısından zengin, alternatif sergileme atmosferleri oluştırmak ve izleyicisi ile yeni ilişki biçimleri geliştirmek zorundadır (alıkoğlu, 2009: 8).

Müzelerin i mekn kurgusunun organizasyon ile birlikteliğinde, mekn-nesne ilişkisi, nesne-nesne ilişkisi, mekn-işlev ilişkisi ve insan-nesne ilişkisi oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle “(...) sergi meknı tasarımı; bir yandan nesnenin anlattığının okunurluğunu ve etkisini artırmak, öte yandan nesnenin buradaki çekiciliğini, onu mekndan soyutlayarak vurgulamak (...) zorundadır” (Dnmezoğlu, 2013).

Gelişimleri açısından bakıldığında günümüzün ağdaş müzeleri, hem amaçları hem de içerikleri dhilinde modern algının şekillendirdiği, çok yönlü ve katılımcı bir tavrı benimseyen ve kitlelerin dikkatini çekmeyi başarabilmiş kurumlardır. Koleksiyonların farklılıkları ve zenginlikleri ile gelişen bu başarı, müzelerin yönetim anlayışı ile doğrudan ilişkilendirilen önemli bir olgudur. Bu açıdan bakıldığında müzelerin gelişimleri, tanınırlıkları ve başarılarının en önemli faktörü olarak yönetim ve bilginin doğru kullanılması söz konusudur. Müze yönetimlerinin üstlendiği rol, doğru ve yenilikçi bir anlayış ile, gerek koleksiyonun tanıtılması, gerekse de ziyaretçiler tarafından kabul görmeleri bakımından müzeleri çok daha ileriye taşıyacaktır. Çünkü; “Müze yönetimi kurumun beynidir” (Erbay, 2001: 52). Bu nedenle, alışılmışın dışında farklı konulara ve disiplinlere yönelmiş ya da koleksiyonlarını bu doğrultuda şekillendirmiş pek çok ulusal/uluslararası müze, ziyaretçilerine ulaşabilmek, ziyaretçilerinin de kendilerine ulaşabilmelerinde alternatif yaklaşımları ve imknları sağlamaktan kaınmamaktadırlar.

(...) müzelerde sanat eğitimi ile ilgili görevlerin yürütülebilmesi için çeşitli gelir kaynaklarının yaratılması ve bunlardan optimum yararlanılması gereklidir. Sanat çalışmalarına ve gelişmesine yardımcı olabilecek yönetim tekniklerinin başarısı, güvenilir gelir kaynaklarına bağlıdır (Erbay, 2017: 450).

Günümüzün ağdaş müzeleri, biçimsel ya da resm olarak zorunluluğu bulunmayan öğrenme olanaklarını sunmakta ve kurum olarak eğitim misyonu üstlenmektedirler. Aynı zamanda müzeler, toplumların farklı yaş ve izleyici gruplarına yönelik içeriğe de sahip olabilmekte ve bu içeriklere yönelik çeşitli aktiviteler geliştirmektedirler.

Özellikle eğitime yönelik etkinliklerin bu açıdan örnek teşkil etmesi, aynı zamanda çeşitli müzelerin bilgi, sanat ve tasarımı kapsayan uygulamaları ve bu uygulamaları çocuklara yönelik etkinlik programlarına dhil etmeleri müzelerin aktif rol oynamasında ve ziyaretçiler tarafından takip edilerek tercih sebebine dönüşmeleri bakımından da oldukça etkilidir. Bu bağlamda "müzeler; görerek, işterek, uygulama yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi sağlayan geçmiş, bugün ve geleceğin izlerini taşıyan öğrenme alanlarıdır" (Buyurgan vd. 2012: 68).

Amaç: Bu araştırma, grafik sanatları ve tasarımı bağlamında koleksiyona sahip uluslararası müzeleri, kuruluş tarihlerinden günümüze kadar olan süreç içinde incelemeyi, bu bağlamda kuruluş amaçları, koleksiyon çeşitlilikleri, eğitim, sergi ve farklı kültürel etkinlikleri ile gelişim süreçlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Elde edilen bulguların ve aktarılan bilgilerin müze ve müzecilik konularında araştırma yapan diğer pek çok araştırmacıya da referans olması hedeflenmektedir.

Kapsam: Uluslararası ölçekte grafik sanatlar ile tasarımına yönelik üretimleri ve koleksiyonları kapsayan 10 farklı müze, araştırmanın içeriğini şekillendirmekte, bu bağlamda Girit Tipografi Müzesi'nin müze ve müzecilik olgusu da, tarih, i mekn, koleksiyon, eğitim gibi alanları ile hedef kitle bağlamında değerlendirilmektedir.

Yöntem ve Bulgular: Araştırmada, kitap, tez ve internet kaynaklı literatür taraması yapılarak nitel araştırma yöntemi kullanılmış, elde edilen verilerin doğru ve czmleyici olmasına dikkat edilmiştir. Kuramsal çerçevede, mekn, içerik, tasarımına yönelik ilke ve hedefler durum belirleyici özellikleri bakımından ele alınmıştır. Uluslararası ölçekte seçilen müze örneklerinin de grafik sanatlar ve tasarımına yönelik koleksiyona sahip olmalarının ya da tamamen bu amaı hedefleyen kurumlar olmalarının özellikle altı çizilmiştir. Çağdaş müzecilik içinde uzak ya da yakın tarihlerde kurulmuş müzelerin grafik disiplinine sağladığı katkının da bu doğrultuda önemi vurgulanmıştır.

1. Uluslararası Grafik Sanatlar ve Tasarımı Müzeleri

Dünyanın pek çok ülkesinde farklı koleksiyonlara sahip müzeler bulunmaktadır. Bu müzeler içinde grafik sanatlar ve tasarımı üretimlerini temel alan ve koleksiyonlarını bu doğrultuda zenginleştiren tasarım müzeleri, sadece koleksiyonları bağlamında değil, eğitim odaklı yaklaşımları ile de grafik alanına katkı sağlayan bir özellik taşımaktadırlar. Grafik alanına özgü çeşitli geleneksel ve ağdaş eserlerin yer aldığı müze koleksiyonları, tarihsel gelişim açısından da grafik alanına zengin birer arşiv sunmaktadırlar. Bu alandaki gelişmelerin ve çeşitliliğin coğrafik ya da kültürel farklılıklar ile sunumu grafik alanına özgü üretim zenginliğinin de bir göstergesine dönüşmektedir. Grafik alanına hizmet eden bu müzelerin varlıkları, grafik üzerine yoğunlaşan araştırmacılar ve grafik eğitimi alan öğrenciler için de oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda, grafik sanatlar ve tasarımı müzelerinin farklı ülkelerdeki örneklerine değinmekte yarar görülmektedir. Dünya leğine bakıldığında, kuruluş amaı ve tarihlerinden günümüze dek uzanan süreçte bu müzelerin gelişimleri alt başlıklar halinde sunulmaktadır.

1.1. Folkwang Müzesi / ALMANYA

1902 yılında Karl Ernst Osthaus tarafından modern sanatın ilk müzesi olarak Hagen'de kurulan Folkwang Müzesi, Almanya'nın kamuya açık ilk modern sanat müzesi olma özelliğine sahiptir. Czanne, Van Gogh, Gauguin ve Matisse gibi ünlü sanatçıların eserlerini edinen Osthaus, bu güçlü koleksiyonu Folkwang Koleksiyonuna kazandırmıştır. Osthaus'un ölümünün ardından koleksiyon, o yıllarda hayata geçirilmiş Folkwang Müzesi Derneği tarafından değerlendirilmiş, 1906 yılında kurulan şehir Sanat Müzesi ile birleşerek 1922 yılında Folkwang Müzesi adı altında sergilenmeye başlanmıştır.

Koleksiyon faaliyetleri 1922 yılından sonra yüksek bir düzeye ulaşan müze, bu faaliyetlerini günümüzde de devam ettirmektedir. 19. yüzyıl resim-heykel koleksiyonu ve fotoğraf koleksiyonu müzenin dikkat çekici ürünleridir. Müzenin koleksiyonundaki mevcut yapıtlar kapsamlı bir çalışma sonucunda grafik koleksiyonunda toplanmıştır. 1300 objeyi içeren eski ve Avrupa dışı sanat koleksiyonu ile 340.000'e yakın afişe sahip Alman Afiş Müzesi, Folkwang Müzesi'nin güçlü koleksiyonunda yer almaktadırlar.

Aynı zamanda müzenin kurulduğu yıldan itibaren suluboya, çizim ve grafik baskılar da koleksiyon için özenle toplanmıştır. Grafik koleksiyonu, tablo koleksiyonu ile tarih ve anlayış bakımından güçlü bir bağ içinde değerlendirilmektedir. Ludwig Richter'e ait baskılar, müzenin 19. yüzyıla ait mevcut yapıtlarına damga vurmaktadır. Ağırlık noktasını Ekspresyonizm, ağdaş çizim ve grafik baskının oluşturduğu birikim, 20. yüzyıla ait koleksiyonlar içinde yer almaktadır. 12.000 yaprağı içeren grafik koleksiyonunun dörtte birini çizim ve suluboya eserler

oluşturmaktadır. Aynı zamanda müze koleksiyonunda illüstrasyon kitapları ve dosyaları da mevcuttur.

Görsel 1: Folkwang Müzesi / ALMANYA

1.2. Alman Afiş Müzesi / ALMANYA

Alman Afiş Müzesi, Almanya'da eşi benzeri görülmemiş ve dünya çapında da en büyük özel koleksiyonu bünyesinde barındıran bir afiş müzesidir. Koleksiyonun genel yapısı ile birikimini, siyaset, ekonomi ve kültürü içeren 350.000'in üzerinde afiş oluşturmaktadır. Alman afiş gelişiminin belgelenmesini amaç edinen müze, 2008 yılından itibaren Folkwang Müzesi'ne bağlı olarak ziyaretçi kabul etmektedir.

Görsel 2: Alman Afiş Müzesi / ALMANYA

1.3. Albertina Müzesi / AVUSTURYA

Albertina Müzesi, Avrupa'nın bir sanat merkezi niteliği taşıyan ve en önemli şehirlerinden biri olan Viyana'da Albertplatz Meydanı'nda bulunmaktadır. Müzenin en önemli özelliklerinden biri, çeşitli kazılardan çıkan eserler yerine, çizim ağırlıklı sanat eserlerini sergilemesidir. Müzede 140 parçadan oluşan Albrecht Dürer koleksiyonu haricinde, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Raphael, Rembrandt, Picasso, Andy Warhol, Klimt, Schiele ve Paul Czanne gibi

sanatçıların da farklı dönemlere ait eserleri yer almaktadır.  bölümden oluşan ve bir milyondan fazla esere ev sahipliği yaparak Avrupa'nın önde gelen müzeleri içinde yer almayı başarmış Albertina Müzesi, ağaç baskı, taşbaskı ve gravür gibi baskı resim eserlerinin yanı sıra modern grafik eserlerinin de yer aldığı güçlü bir koleksiyona sahiptir. Ayrıca 65 binden fazla çizimin yer aldığı koleksiyon dünyanın en büyük ve değerli koleksiyonları arasında kabul edilmektedir.

Görsel 3: Albertina Müzesi / AVUSTURYA

1.4. Breda Grafik Tasarım Müzesi / HOLLANDA

Breda Grafik Tasarım Müzesi, 2008 yılında grafik tasarım disiplininde açılan ilk müze olma özelliği ile Hollanda'nın Breda kentinde, Breda Belediyesi'nin Bayerd Görsel Sanatlar Merkezi ile birlikte kurmuş olduğu bir müzedir. "Mimari ile Grafik Tasarım bir araya geldiğinde neler yapılabilir?" sorusunu amaç ve ilke edinen müze, Hans van Heeswijk Mimarlık Firması tarafından yapılmıştır. Yalnızca grafik tasarım eserlerinin sergilenmesinin haricinde, dinlenme salonu, eğitim ve grafik üretim merkezi olarak da tasarlanmış ve müzenin i dekorasyonu duvarlara yazılan sözler ile tamamlanmıştır. Basit ve sade bir mimari anlayışa sahip olan müze, eserleri sergilenecek olan tasarımcılar ve müze ziyaretçileri için de özgürlük ve cesaret duygularını hissettirmeyi amaçlamaktadır.

Görsel 4: Breda Grafik Tasarım Müzesi / HOLLANDA

1.5. Londra Tasarım Müzesi / İNGİLTERE

1989 yılında temelleri atılan ve bir yardım kuruluğu olarak hayata geçen müze, koleksiyonunda bulunan grafik tasarım üretimlerinin yanı sıra endüstriyel tasarım, moda ve mimari tasarıma yönelik üretimleri de sergilemektedir.

Müze 2003 yılı itibari ile dünyanın pek çok yerinden tasarımcıları buluğuşturmakta, aynı zamanda onları teğuvik etmek ve desteklemek amacını tağuırmaktadır. "Yılın Tasarımcısı" dl programını geliğuştirerek tasarımın farklı dallarında üretim yapan tasarımcıları da ödüllendirmektedir.

Bilet satığuları ile sağlanan tüm fonlar, yeni açılacak sergiler için küratörlük alığumaları bağlamında müzeye yardımcı olmaktadır. "Yılın Avrupa Müzesi" için 2018 yılında aday gösterilen müze, birinci katında yer alan tasarım ve mimari referans kütüphanesi ile eğuitli öğrenme alanlarını, toplantı salonunu, film stüdyosunu, ofisleri ve ana resepsiyon alanını kapsamakta, zemin katında ise büyük bir galeri alanına sahip olarak geçici sergilerin açılmasını sağlamaktadır. Bodrum katında yer alan koleksiyon mağazası ile sergi hazırlama alanları da mevcut olan müzede, yıl boyunca eğuitli toplantılara, seminer ve etkinliklere ev sahipliği yapan Bakala Oditoryumu da bulunmaktadır.

Bir müzenin ötesinde pek çok alana sahip olması ile büyük önem tağuırmaktadır.

Görsel 5: Londra Tasarım Müzesi / İNGİLTERE

1.6. Tahran Grafik Müzesi / İRAN

İran Grafik Müzesi, ziyaretçileri için değerli ve dinamik bir platforma sahiptir. Arbab Hormoz'a ait tarihi konakta grafik tasarım mirasını korumak, arağuştırmak ve sergilemek için İran Grafik Tasarımcılar Derneği ve Tahran Belediyesi Gzelleğuştirme Birliği'nin desteği ile kurulmuğuur.

Modern grafiğin öncülerinden ağdağu tasarımcılara kadar pek çok eser müzenin koleksiyonunu oluğuşturmakta ve etkili grafik tasarım üretimleri ile İran Grafik Tasarımının geliğuşimine yönelik arđuiv niteliği tağuırmaktadır. İran Grafik Tasarımcılar Derneği Müze Komitesi, İran'ın grafik tarihine ait pek çok belge ve objeyi toplamak, korumak ve sergilemek amacı ile alığuılarına 2000 yılının Mayıs ayında bağuılamığu ve bu süreçte İran'ın grafik tasarım mirasına ait rnekleleri, ilgili araç ve ekipmanları toplayarak müzenin değerli koleksiyonuna dhil etmiğuur. Aynı zamanda müzeye bağuıllanan koleksiyonlar ve usta isimlerin eğuiz eserleri de müzenin koleksiyonuna değer katmığuur.

Müze, sadece koleksiyon odaklı bir yaklağuımın ötesine geçerek, eğitim alığuılarına ve etkinliklerine de yer vermektedir. Aynı zamanda topluma yönelik grafik tasarım algısı oluğuşturmakta ve toplumun tasarıma bakığuını güçlendirecek bilgi sahibi olmasını ilke edinmektedir. Öte yandan müzenin, eğuitli yönleri ile grafik tasarımın insan yağuamındaki önemine ve değerine, grafik tasarımın geleceğini dğuşünme ve planlama konularına dikkat çektiği söylenebilir. Bu nedenle Tahran Grafik Müzesi, grafik tasarım alanındaki ağdağu geliğuşmeleri sadece İran ile sınırlandırmayan, uluslararası düzeyde grafik tasarım konusunda iletiğuim kurarak saygın bir müze olma amacını da tağuıyan önemli bir müzedir.

Görsel 6: Tahran Grafik Müzesi / İRAN

1.7. Mumedi Tasarım Müzesi / MEKSİKA

Özel bir girişim müzesi olarak bireysel ve toplu çağrılara ev sahipliği yapan Mumedi Tasarım Müzesi, ziyaretçilerine demokratik bir alan da sunmaktadır. Farklı disiplinler ve platformların tasarım adı altında birleştii müze, grafik, tipografi, illüstrasyon, endüstriyel tasarım, mimari, i mekn, fotoğraf ve tekstil gibi çok disiplinli bir anlayış ile koleksiyonunu ve etkinliklerini zenginleştirmektedir. Aynı zamanda Mumedi Tasarım Müzesi, açılmasından bu yana itici bir güç ile yaratıcı toplulukların katılımını sağladii ve tasarıma bağlı tüm disiplinlerin üretimlerine yer verdiği yarışmalar düzenlemektedir.

Görsel 7: Mumedi Tasarım Müzesi / MEKSİKA

1.8. Wilanów Poster Müzesi / POLONYA

Müze, 1968 yılında Wilanów Sarayı'na ait eski binicilik okulunda açılmıştır. Dünya genelinde bu şekilde açılan ilk müzedir. Müzenin koleksiyonu, Polonya Afiş Okulu'nun koleksiyonu başta olmak üzere, 19. yüzyıl sonlarından günümüze kadar Polonya, Amerika ve Avrupalı tasarımcıların posterlerinin ve Pablo Picasso, Andy Warhol ve Stasys

Eidrigėvičius gibi sanatçıların eserlerinin yer aldığı 50.000'den fazla öğeyi içermektedir. Ayrıca müze, her iki yılda bir eleştirmenler, grafik tasarımcıları ve dünyanın dört bir yanından gelen ziyaretçiler tarafından takdir edilen Uluslararası Poster Bienali'ni düzenlemektedir.

Görsel 8: Wilanów Poster Müzesi/ POLONYA

1.9. İmoga İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi / TÜRKİYE

Dünyanın sayılı özgün baskı resim koleksiyonuna sahip olan İMOGA, koleksiyonundaki Türk ve yabancı sanatçılara ait 5000’den fazla eser ve 30’un üzerinde sanatçının bağış ya da satın alma yolu ile müze koleksiyonuna kattığı 200’den fazla eserden dolayı Türkiye’nin öncü ve tek özgün baskı müzesidir. Akademisyen ve sanatçı Prof. Süleyman Saim Tekcan tarafından 1974 yılında temelleri atılan, 1984 yılında da bugünkü konumuna ulaşan müze, uluslararası tanınırlık bakımından önemli bir yere sahiptir. 2004 yılından itibaren, kapsamlı bir kurumsal yapı altında üretimlere devam eden müze, sanatsal oluşumlara da imkânlar yaratarak bugünün sanat ortamına büyük katkılar sağlamaktadır. Özgün baskı resim alanında yürüttüğü eğitim faaliyetleri ile ilköğretimden üniversiteye kadar pek çok öğrencinin ilgi duyduğu ve ziyaret ettiği bir müzedir.

Görsel 9: İMOGA İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi / TÜRKİYE

1.10. Girit Tipografi Müzesi / YUNANİSTAN

Akdeniz'in kalbi Girit Hanya'da bulunan ve Yunanistan'ın ilk Tipografi Müzesi olma özelliğine sahip müze, Haniotika Nea Gazetesi'nin kurucusu Yannis Garedakis ve karısı Eleni'nin özel girişimleri ile hayata geçmiştir. Girit Tipografi Müzesi otuz yılı aşkın bir süre içerisinde özellikle Avrupa tipografisinin gelişim sürecini aktaran makineler ve nesneler toplamakta, çeşitli sergiler düzenleyerek kalıcı koleksiyonunu ziyaretçileri ile paylaşmaktadır. Dünya üzerinde çağdaş grafik tasarım alanına odaklanarak ortaya çıkan grafik üretimlerin kalıcılığını sağlayan ve ziyaretçilerine sunan müze aktif bir yönetim anlayışı ile grafik alanına dikkat çekmektedir.

1.10.1. Tarih

Girit Tipografi Müzesi 2005 yılından günümüze kadar olan süreçte, koleksiyonunu daha da güçlendirmek için ilgi alanlarını genişleterek zenginleştirmiştir. 15. yüzyılda Gutenberg'in atölyesinde hayat bulan ve her aşaması ile tarihin yönünü değiştiren tipografi sanatına büyük katkılar sağlayarak, bu alanda örnek olmayı başaran tek müze konumuna ulaşmıştır.

Görsel 10: Haniotika Nea Gazetesi ve Girit Tipografi Müzesi

2012 yılında özellikle grafik sanatların evrimini konu alan, tipografinin gelişimi ve yazı tarihini kapsayan iki özel sergi ile müzeye olan ilgi ve farkındalığı artırmıştır. 2015 yılına kadar, Haniotika Nea Gazetesi'nin baskı tesisleri içinde konumlanan ve küçük bir koleksiyonu kapsayarak faaliyete geçen Girit Tipografi Müzesi, aynı yıl gerçekleştirdiği ve baskı tarihini Girit yerel tarihine bağlayan (16.-19. yüzyıl) nadir yayınlar yaparak müze alanına yeni sergi salonlarının da eklenmesini sağlamıştır.

Günümüzde Girit Tipografi Müzesi, 1.200 metrekarelik bir alanı kapsayarak iki büyük sergi alanına, dikkat çekici bir kütüphaneye ve bir amfityatroya sahiptir. Ayrıca 80 kişi kapasiteli müze mağazası ve kafe alanı ile ziyaretçilerin keyifli zaman geçirmelerini de sağlamaktadır.

Girit Tipografi Müzesi, Avrupa Matbaa Müzeleri Derneği (AEPM), Uluslararası Matbaa Müzeler Birliği (IAPM) ve Avrupa Konseyi'nin kültürel güzergâhı olan Avrupa Endüstriyel Miras Yolu (ERIH) üyesidir. Ayrıca, Avrupa Konseyi'nin himayesinde gerçekleştirilen ve Avrupa Müze Forumu (EMF) tarafından verilen "Avrupa Yılın Müzesi Ödülü 2016 (EMYA 2016)" ödölüne aday gösterilen Girit Tipografi Müzesi, tüm ziyaretçilerine baskı ve dizgi tarihi konusunda bilgi aktaran eşsiz bir müzedir.

Müze ziyaretçileri, etkileşimli turlar sayesinde Ortaçağdan günümüze tipografi sürecini izlemektedirler. Tipografi Müzesi, ziyaretçilerine 19. yüzyıldan kalma baskı makinelerinde baskı yapma deneyimini sağlayarak tipografi ve baskı sanatlarına yönelik ilgiyi de artırmaktadır. Konferanslar, kitap sunumları, tiyatro oyunları, müzik konserleri gibi pek çok etkinliğin yanı sıra, tipografi alanında her yıl düzenlenen Uluslararası Poster Yarışması ile de yıl boyunca düzenlediği kültürel etkinlikleri zenginleştirmektedir. Yarışma, her yıl müzenin amfityatrosunda bir poster sergisine dönüşmekte ve tipografiye ilgi duyanlar bu sergiyi izlemek üzere müzeye davet edilmektedirler.

Görsel 11: Uluslararası Poster Yarışması Ödöl Töreni ve Sergi Açılışı

1.10.2. Koleksiyon

A-Salonu: Müze, daimi koleksiyonunu iki bölüm içinde ziyaretçilerine sunmaktadır. Bu bölümlerden ilki “A-Salonu”dur ve Ortaçağdan itibaren Avrupa matbaacılığının başlangıcına uzanan makine ve çeşitli basılı materyaller ile 20. yüzyıl otomatik baskı makineleri burada yer almaktadırlar. Bu bölüm aynı zamanda Gutenberg matbaasının gerçek üretimlerini de ziyaretçilere sunmaktadır. Almanya, İsviçre ve Hollanda’dan satın alınan ve bir Yunan tipografi tarafından müzeye bağışlanan Victoria baskı makineleri, ayakla çalışma özelliğine sahip oldukları için matbaacılığın geçmişine dair önemli parçalar olma özelliklerini de korumaktadırlar. Elle alışan Boston tipi baskı makineleri ise hem tipografinin zamanını işaretlemekte hem de müze alanını süslemektedirler. 15. yüzyılda Gutenberg ile tanınan ve 20. yüzyılın başına kadar gelen dizgi makineleri, demirden harf dökme ve dizgi tezgahları ile 20. yüzyılın en büyük bölümüne hâkim olan mekanik dizgi tezgahları da bu bölümde yer almaktadırlar.

B-Salonu: Müzenin endüstriyel kanadını “B-Salonu” oluşturmaktadır. Bu salonda 2008 yılına kadar Haniotika Nea Gazetesi’nin matbaa kısmı yer almıştır. Bu nedenle baskı ile ilgili birçok endüstriyel parçadan oluşan koleksiyon bu bölümde sergilenmektedir. Burada yer alan koleksiyon, gazetenin kitap ciltleme, bakır gravür, ahşap baskı, serigrafi baskı, monotip dizgi makinesi, ofset, teleks, gravür makinesi ve bir ofset kulesinden oluşmaktadır. Bu bölüm bir gazetenin tasarımından basımına kadar olan tüm süreci izleyicilere aktarmaktadır.

Görsel 12: Girit Tipografi Müzesi Salonları.

Sergi Salonu: Yazı tarihi üzerine sanatsal ve bilgilendirici materyalleri barındıran ve 40 bölümden oluşan eşsiz bir sergi salonu, müzeyi daha da değerli kılmaktadır. Mağara izimlerinden bilgisayar çizimlerine kadar sanatçı Antonis Papantonopoulos’un çalışmalarının yer aldığı sergi salonu, insanın yazılı kelimeler ile iletişim kurma çabasının evrimine

zekice kapı aralamaktadır.

Kostas Tzortzakis Salonu: Müzenin 10. yılında açılan bu salon, Latince kaligrafi rehberlerini, antik yunanca metinleri, dil üzerine yazılmış belgeleri, mektupları, din ve felsefe kitaplarını ve hukuk kitaplarını içermektedir. Sergilenen kitapların çoğu, koleksiyoner Kostas Tzortzakis tarafından bağışlanmış ve Atina Akademisi'nden Araştırmacı Ioannis Karachristos tarafından incelenerek müzeye sunulmuştur. Koleksiyondaki 26 kitabın çoğu Venedik'ten olmak üzere 1554 ve 1772 yılları arasında yayınlanmış eşsiz kitaplardır.

1.10.3. Kütüphane

Değerli kitapların yanı sıra, daktilo, yalan makineleri, nadir basımlı eserler, Girit'te yayınlanan gazeteler, haritalar, pullar, paralar, yunanca ve yabancı basım yayınlar kütüphanenin zengin kaynaklarını oluşturmaktadırlar.

1.10.4. Amfitiyatro

Müze tarafından yapılan eğitim programlarının haricinde, yıl içinde düzenlenen baskı etkinlikleri ya da diğer kültürel etkinlikler video yansıtılarak burada gerçekleşmektedir.

1.10.5. Müze Mağazası ve Kafe

Ziyaretçilerin müze turundan sonra dinlenebileceği kafesi ve çeşitli hediyeler ile yayınlar edinebilecekleri müze mağazası bulunmaktadır.

1.10.6. Eğitim Ziyaretleri

Eğitim konusu müzenin ana hedeflerinin başında gelmektedir. Bu nedenle eğitimin farklı aşamalarındaki öğrencilerin tipografi hakkında ilgi, bilgi ve kişisel fikir edinmelerini sağlamak için eğitim ziyaretleri düzenlenmektedir.

Görsel 13: Haniotika Nea Gazetesi ve Girit Tipografisi Müzesi

2. Sonuç

Uluslararası ölçekte farklı müze örneklerine, kuruluş amaçları ve koleksiyonları bakımından yer veren bu araştırmada ağdaş müzecilik kavramı, gelişim, koruma, vizyon gibi değerler bakımından tartışılmış, bu değerlerin birbirini tamamlayıcı özelliklerinin önemine vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda, çoğu zaman sanatsal ve bilimsel başarılar için zemin oluşturan müze yapılarının, sosyal belleği koruma altına alan kültürel kurumlar olduklarına da dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda kuruluş amaçları doğrultusunda müzelerin, kültürel değerlerin bir temsili olduğu, öz kimlikleri açısından da toplumlar ve çağın sunduğu gereklilikler ile şekillendiği görülmektedir.

Müzeler, eşitlilikleri göz önünde bulundurulduğuunda sadece fiziksel özellikleri açısından değil, koleksiyon ve içerikleri bağlamında da değerlendirilmektedirler. Koleksiyonların oluşturulmasında, farklı zamanlarda ve çeşitli alanlarda elde edilmiş eserlerin birlikte sunulması ya da satın alma, hibe, bağış, kaçak kazılar vb. yollar ile elde edilen eserlere el konulması gibi yöntemler söz konusudur. Ancak bu durum müze içerikleri oluşturulurken özel müzeler için değişkenlik göstermektedir. Çünkü zel müzeler sahip oldukları genel koleksiyonu topluma sunmaktadırlar. Müzelerin hitap ettiği toplumlar ya da gruplar amaçları doğrultusunda, aynı zamanda da işlev ve donanım bakımından müzelerden

yararlanmalıdır. Öte yandan müze yönetimleri, müzelerinin etkili bir alana dönüşmesi ya da içeriklerindeki eserlerin okunma ve yorumlanma olanakları bakımından ziyaretçilerine ağdaş yöntemler sunmalıdır. Öyle ki bu yöntemler, ziyaretçileri hem etkin olmaya hem de eserleri yeniden anlayıp yorumlamaya teşvik edecektir. Bu bakımdan müzeler, koleksiyonlarını etkili bir seviyeye ulaştırabilmek için ağdaş sergileme yöntemlerini kullanmalı, görsel kültür ögelerinin çeşitliliği ve olanakları bağlamında saklama-koruma yöntemlerine başvurmalarıdır.

Dünya genelinde pek çok müzenin farklı içerikler ile hayata geçtiğini, ziyaretçilerine farklı deneyimler sunduğunu, yapısal veya koleksiyona dayalı renkli ve zengin olanaklara sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu farklılıklar içerisinde grafik sanatları ve tasarımına yönelik koleksiyon oluşturmuş müzeler sayıca az olmalarına karşın, etkili ve merak uyandıran bir özellike de sahiptirler. Hem mimari tasarımların hem de koleksiyonda yer alan eserlerin ve tasarım üretimlerinin zenginliği, son yıllarda bu meknların ziyaretçiler tarafından tercih edilmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak; grafik sanatları ve tasarımını içeren koleksiyonları ile; Folkwang Müzesi (Almanya), Alman Afiş Müzesi (Almanya), Albertina Müzesi (Avusturya), Breda Grafik Tasarım Müzesi (Hollanda), Londra Tasarım Müzesi (İngiltere), Tahran Grafik Müzesi (İran), Mumedî Tasarım Müzesi (Meksika), Wilanów Poster Müzesi (Polonya), IMOGA İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi (Türkiye) ve Girit Tipografi Müzesi (Yunanistan) araştırmanın genel yapısına katkı sağlayacak örnekleri oluşturmuş, bu örnekler arasında Girit Tipografi Müzesi ise daha genel bir tanımlama çerçevesinde ele alınmıştır. Bu erevede Girit Tipografi Müzesi'nin özellikle tipografi eğitimine ve tanıtımına yönelik girişimleri, hem uyguladığı eğitim programları hem de her yıl düzenli olarak gerçekleştirdiği Uluslararası Poster Yarışması bakımından kapsamlı bir incelemeyi gerektirmiştir. Mevcut koleksiyonunun haricinde günümüz ağdaş grafik tasarım alanına kattığı yenilikler sadece Yunanistan ile sınırlı kalmayarak uluslararası düzeyde takip edilen bir kurum olmasını da sağlamıştır. Bu bakımdan müze sürekli kendini yenilemiş, koleksiyonunu ise güncel grafik tasarım üretimleri ile zenginleştirmeyi ilke edinmiştir. Müzenin sahip olduğu bu yaklaşım, uluslararası ölçekte ağdaş kurumsal anlayışın da bir göstergesidir.

KAYNAKLAR

Buyurgan, Serap ve Buyurgan, Uğur. Sanat Eğitimi ve ğretimi. Ankara: Pegem Yayınları, 2012.

Çalıkoğlu, Levent. Koleksiyon, Koleksiyonerlik ve Müzecilik, ağdaş Sanat Konuşmaları – 4. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2009.

Çıldır, Zekiye. Müzelerde Görsel Kültür alışmalarının Postmodern Sanat Eğitimi Bağlamında Yapılandırılmasına İlişkin Hazırlanan Eğitim Paketinin Eğitim Evlerinde Görevli Uzmanların Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimin Kültürel Temelleri Anadilim Dalı, 2015.

Dnmezoğlu, Deniz. Günümüz Mzeciliğinde Sergileme Tekniklerinin Sanal Teknolojiler ile Desteklenmesi ve Uygulama rnekleri. Uzmanlık Tezi. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2013.

Erbay, Fethiye. Müzelerde Alternatif Yapılanmalar, Kent ve Toplumsal Tarih Müzelerinin Yönetimi. Kent, Toplum, Müze. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Yayınları, 2001.

Erbay, Mutlu. "Müzeler ve Sanat Eğitimi Sorunları". Milli Eğitim Dergisi "46. 214" (Mayıs 2017): 450.

Gönül, Macide. Türk Müzelerinin Etnografya Bakımından Rollerİ. 1975, Ankara: Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı, 1976.

Onur, Bekir. Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim. Müze Psikolojisine Giriş. Ankara: İmge Yayınları, 2012.

Szen, Metin ve Tanyeli, Uğur. Sanat Kavram ve Terimleri Szlg. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1987.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1: Folkwang Müzesi, ALMANYA.

<https://www.museum-folkwang.de/tr/sevilen.html>, E.T: 01.07.2020.

https://www.t-online.de/region/essen/insidertipps/id_86162722/kultur-erleben-das-begeistert-die-essener-kulturszene.html, E.T: 02.07.2020

Görsel 2: Alman Afiş Müzesi / ALMANYA.

<https://travel.syctic.com/en/poi/german-poster-museum-poi:46859>, E.T: 02.07.2020

<https://www.museum-folkwang.de/en/mobile-version-new/collections/german-poster-museum.html>, E.T: 02.07.2020

Görsel 3: Albertina Müzesi / AVUSTURYA

<https://yoldaolmak.com/albertina-muzesi-viyana.html>, E.T: 02.07.2020

Görsel 4: Breda Grafik Tasarım Müzesi / HOLLANDA.

<https://www.wikiwand.com/tr/Breda#/Resimler>, E.T: 02.07.2020

https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g188580-d9821252-Reviews-3sec_galleryBreda_North_Brabant_Province.html, E.T: 02.07.2020

<http://haitees.com/tag/museum/>, E.T: 02.07.2020

Grsel 5: Londra Tasarım Müzesi / İNGİLTERE.

<https://www.sothebys.com/en/museums/design-museum>, E.T: 02.07.2020

<https://www.naaro.com/design-museum/qe0wa0996ap06xin8tjp7odcst4fhhb>, E.T: 02.07.2020

<http://www.workovereasy.com/2017/01/24/new-london-design-museum-review/>, E.T: 02.07.2020

Grsel 6: Tahran Grafik Müzesi / İRAN.

<http://www.imogd.com/>, E.T: 02.07.2020

Grsel 7: Mumedı Tasarım Müzesi / MEKSİKA.

<http://www.ororadio.com.mx/2018/08/museo-mexicano-del-diseno-expone-beneficios-de-tecnologia/>, E.T: 02.07.2020

<https://www.hisour.com/mumedi-ciudad-de-mexico-mexico-6803/>, E.T: 02.07.2020

Grsel 8: Wilanów Poster Müzesi/ POLONYA.

<https://warsawtour.pl/en/poster-museum-in-wilanow/>, E.T: 02.07.2020

<http://www.chenlusheng.com/museumworld/Home/Index/detailen/id/147>, E.T: 02.07.2020

Görsel 9: İMOGA İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi / TÜRKİYE.

<https://my.matterport.com/show/?m=eh6mdnSqAk5>, E.T: 02.07.2020

https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g293974-d3643557-Reviews-Imoga_Istanbul_Museum_of_Graphic_Arts-Istanbul.html#photos;aggregationId=101&albumid=101&filter=7&ff=168225586, E.T: 02.07.2020

Görsel: 10: Haniotika Nea Gazetesi ve Girit Tipografi Müzesi.

<http://www.typography-museum.gr/>, E.T: 23.06.2020

Görsel: 11: Uluslararası Poster Yarışması dl Töreni ve Sergi Açılışı.

<http://www.typography-museum.gr/>, E.T: 23.06.2020

Görsel: 12: Girit Tipografi Müzesi Salonları.

<http://www.typography-museum.gr/>, E.T: 23.06.2020

Görsel: 13: Haniotika Nea Gazetesi ve Girit Tipografi Müzesi.

<http://www.typography-museum.gr/>, E.T: 23.06.2020

ANALYSIS OF GRAPHIC ARTS AND DESIGN MUSEUMS ON AN INTERNATIONAL SCALE AND THE EXAMPLE OF THE CRETAN TYPOGRAPHY MUSEUM

Seyit Mehmet BUUKOğLU

Abstract

We could say that many museums around the world come to life with different content, that they offer different experiences to visitors and that they have colourful and rich facilities based on structure or collections. Within this variety, although museums with collections in graphic arts and designs are few in number, they also have an effective and intriguing feature. This research aims to evaluate the international museums that have a collection in connection with graphic arts and design, the evaluation in the process from the date of establishment to the present day. 10 different museums covering graphic arts and their productions and collections on the international scale, shape the content of the research, and in this context, the museum and museology phenomenon of the Cretan Typography Museum are evaluated within the context of the target audience with its fields such as history, interior, collection, education.

Keywords: Graphic design, Graphic arts, art, design, typography, museum, museology, Cretan, Greece